

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Assistansanordnarna
Box 16145
103 23 Stockholm

YTTRANDE
2009-02-05

Betänkandet Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77)

I branschorganisationen Assistansanordnarna samlas större assistansanordnare kring de förutsättningar som gäller för anordnande av assistans. Vårt arbete innefattar ett stort engagemang i arbetsgivarfrågor, men också i hur kvalitén i personlig assistans kan utvecklas. Vår inställning är att varje individ som är beviljad personlig assistans själv ska avgöra vad kvalitet är. Den enskildes inflytande över assistansen måste värnas, annars förlorar den personliga assistansen sin unika karaktär av hjälpmedel för att uppnå självbestämmande valfrihet och integritet. Assistansanordnarna består idag av fem organisationer och företag som anordnar assistans för sammanlagt 1000 assistansberättigade. Det är Brukarkooperativet JAG (Jämlikhet assistans och gemenskap), Stiftarna av Independent Living (STIL), Särnmark Assistans, NÄRA och Göteborgskooperativet för Independent Living (GIL).

Rapport om assistansanvändares synpunkter på LSS-kommitténs förslag

Assistansanordnarna har för att kunna beskriva verkligheten och fånga upp synpunkter från dem som anlitar oss valt att rikta en enkät kring LSS-kommitténs förslag till medlemmar och kunder. Undersökningen bifogas remissvaret i sin helhet. 578 personer har besvarat den omfattande enkäten och många har lämnat personliga kommentarer och förslag till lösningar.

Resultaten visar på ett antal viktiga punkter mycket tydliga resultat. 99 procent stödjer inte förslaget att ta bort det femte grundläggande behovet. Lika många stödjer inte förslaget att endast preciserade aktiviteter skall ge rätt till assistansersättning. Beträffande preciserade aktiviteter är 94 procent emot förslaget. 88 procent är också emot att de som endast har grundläggande behov inte skall få tillgång till personlig assistans.

De svarande ställer sig betydligt mer positiva till de förslag som rör tillstånd och tillsyn som tar sikte på att dämpa kostnadsutvecklingen och se till så att de medel som finns i systemet används på ett bra sätt.

Vi tolkar detta som att våra medlemmar och kunder har en positiv inställning till att stödja de förslag som syftar till att skydda assistansreformen och trygga dess fortsatta framtid. Däremot reagerar man starkt negativt mot de förslag som riskerar att hota möjligheterna till ett fritt liv med självbestämmande.

Citat som sammanfattar intrycket från dem som har besvarat enkäten:

Personlig assistans är bra, inte bara för brukarna och deras anhöriga, utan ALLA - ett bättre, mer jämlikt och mänskligare samhälle. Assistans ger också vinster inom andra områden, främst vård och omsorg. Jag tycker att man bör ta bort sparkraven och endast arbeta för att utveckla och säkerställa kvalitén i LSS och LASS.

Vi kommenterar i det följande de förslag i utredningens betänkande som är relevanta för oss som assistansanordnare, våra kunder och medlemmar.

En samlad rättighetslag

Kommittén föreslår att LSS och LASS slås i ihop till en enda lag om rättigheter för sociala tjänster med gemensamma syften, mål och kvalitetskrav. På detta sätt vill man klargöra att personlig assistans inte är en del av socialförsäkringen och därmed underlätta möjligheterna att ställa krav på utförarna.

Problem

Vi ser att detta förslag kan leda till att individens makt och inflytande minskas till förmån för samhällets utökade ansvar, kontroll och kvalitetsbedömning. Lagen om assistansersättning (LASS) har tydliggjort att det är den enskilde som har beviljats en ersättning som gett denne möjlighet att styra över hur den skall användas. Lagen har lämnat utrymme för var och en att formulera vad kvalité är. Det är denna valfrihet som gett personlig assistans dess unika karaktär.

Assistansanordnarna anser

Assistansanordnarna är mycket positiva till att utredningen så klart tar ställning för att LSS skall finnas kvar som en rättighetslag. Detta stärker våra medlemmar och kunders möjligheter att få det stöd man behöver för att leva som andra i samhället.

Förslaget med *en* lag kan innebära att staten genom sina ökade kontrollmöjligheter kan minska risken för att medel används på ett otillbörligt sätt. Om hänsyn tas till individens syn på vad kvalité är kan förslaget få positiva konsekvenser med ökad legitimitet i samhället för den personliga assistansen. Att göra detta till verklighet i beslut och utredningar är en utmaning i den framtida utvecklingen av den personliga assistansen.

En huvudman för personlig assistans

En central fråga i kommitténs arbete har varit att utreda huruvida en uppdelning av huvudmannskapet skall kvarstå, om kommunerna skall ta över ansvaret för hela LSS eller om staten möjligen skulle ta över hela ansvaret för alla insatser enligt LSS. Förslaget blev till slut att staten skall ha ensamt huvudmannskap för den personliga assistansen och att Försäkringskassan ska administrera detta. Försäkringskassans ansvar ska inte omfatta utförandet. För kommunen kvarstår ansvaret att anordna assistans om den enskilde inte väljer någon annan anordnare.

Problem

I den nuvarande organisationen delas huvudmannaskapet mellan staten och kommunerna. Det har bidragit till att assistansberättigade uppfattat att förutsättningarna för rätten till personlig assistans har varit olika i olika delar av landet. Detta faktum har också påverkats av att Försäkringskassorna har varit fristående juridiska personer. Försäkringskassan har nu slagits samman till en myndighet som idag är inne i ett omfattande förändringsarbete som syftar till att bland annat minska regionala skillnader i beslutsfattande. Erfarenheterna hittills har visat att Försäkringskassan inte alltid varit flexibla och framförallt inte har kunnat fatta snabba beslut.

Enkätresultat

40 procent av de svarande i vår enkät är positiva till att Försäkringskassan tar över ansvaret för alla beslut och utbetalningar. 29 procent stöder inte förslaget och 30 procent vet inte. Vi tror att detta bottnar i den frustration många under senare år har känt i kontakt med Försäkringskassan. Detta till följd av den strängare bedömningen som har införts utan lagändringar, men också till följd av den turbulens som omorganiseringen har skapat. Så mycket som 30 procent vet inte vad de skall svara vilket tyder på att man känner sig tveksam till vilken effekt förslaget kan få.

I ett längre perspektiv är det tydligt att den enskildes integritet har ökat och att möjligheten att få sina behov tillgodosedda utan hänsyn till den kommunala ekonomin har inneburit avsevärda förbättringar för många personer med omfattande funktionsnedsättningar. Detta har också kommenteras i de öppna svaren i vår rapport.

Så här skriver en person:

Är av åsikten att alla insatser ska bedömas av en huvudman. Kommunen har dåligt pålästa handläggare, ett horribelt ekonomiskt tänk och är ej "vuxna" uppgiften. Försäkringskassans handläggning har kanske inte alltid gått vår väg – men alltid varit professionell!

Assistansanordnarna anser

Assistansanordnarna anser att det är väldigt positivt att LSS-kommittén har förslagit ett statligt huvudmannaskap. En kommunalisering av den personliga assistansen skulle innebära stora faror för urholkning av rätten till personlig assistans. Ett statligt huvudmannaskap är önskvärt av många olika anledningar. Det största ansvaret för den personliga assistansen har legat på Försäkringskassan i form av den statliga assistansersättningen. För många med tidigare erfarenheter av kommunala insatser har detta uppfattats som mycket positivt. Om Försäkringskassan nu lyckas i sitt förändringsarbete och kan fatta beslut med rimliga handläggningstider även för tillfälliga utökningar kommer den föreslagna lösningen att leda till avsevärda förbättringar.

Enhetlig behovsbedömning

Utredningen föreslår att en enhetlig modell för behovsbedömning skall utarbetas och införas. Behoven skall bedömas så att skillnader i antalet beviljade timmar som finns idag skall minskas.

Problem

Skillnaderna i antalet beviljade timmar tros bero på att lokala riktlinjer har skapats i olika delar av landet. Syftet med en ny och enhetlig bedömningsmodell är, utöver att uppnå en likvärdig bedömning, även att reglera att det genomsnittliga antalet timmar blir mer lika över landet. Utredningen förordar en bedömningsmodell där endast aktiva, preciserade insatser kan ligga till grund för antalet beviljade timmar. (Örebro framförs som en förebild som arbetat på detta sätt med sina utredningar och haft ett lågt genomsnittligt timantal per assistansberättigad.) Det ligger nära till hands att man genom en enhetlig modell också skapar ett tak för ersättningen.

Risken är att modellen leder till att den enskilde inte beviljas tillräckligt med personlig assistans. En person med omfattande funktionsnedsättningar som inte beviljas stöd i den omfattning som motsvarar behovet tvingas att lita till anhörigas obetalda insatser i glappet eller också välja en annan stödform som t.ex. gruppbostad, utan att man önskar en sådan förändring. Ytterligare ett alternativ kan vara att verksamheter som anordnar assistans, framförallt kommuner, börjar erbjuda tjänster som inte utgörs av assistans, men bekostas med assistansersättning. Det finns redan en tendens till att anordningen av assistans förändras till en statligt finansierad hemtjänst. Till exempel genom att anordna ”assistansgrupper” som skall samarbeta om att tillgodose ett visst antal personers behov.

Enkätresultat

I vår enkät har 38 procent angett att de är för en enhetlig behovsbedömning, 33 procent är emot, medan 29 procent inte vet. Det är svårt att veta vad människor svarar utifrån. Det är troligt att de positiva föreställer sig att en enhetlig behovsbedömning leder till rättvisa och att de negativa tror att modellen kommer att leda till färre beviljade timmar.

Däremot är 94 procent negativa till att assistans endast skall beviljas till preciserade aktiviteter vilket är i linje med den förordade Örebromodellen.

I de fria kommentarerna känner många sig hotade av förslaget om enhetlig behovsbedömning. En av de mindre upprörda kommentatorerna skriver så här:

... Visst är det bra med enhetliga beslut, men det kan leda till ”modeller” som är skapade för ”normal”-facket. Varje individ är ju unik med sina behov. Fara för alltför mycket ”standardisering”.

Många har framfört synpunkter om förslaget om preciserade aktiviteter i enkäten. En person undrar:

Varför kan inte en personlig assistent finnas till hands under någon stund när inga arbetsuppgifter finns. Jämför med en telefonist eller receptionist som skulle skickas hem när telefonen är tillfälligt tyst eller inga besök kommer.

Assistansanordnarna anser

Ett enhetligt bedömnings sätt gör att rättsäkerheten ökar och att alla som ansöker om assistansersättning får en likvärdig bedömning. Detta måste ske med respekt för den enskildes integritet och utifrån förutsättningar i det enskilda fallet. Klarare förutsättningar och riktlinjer, samt ökad kunskap hos Försäkringskassans tjänstemän skulle bidra till en sådan lösning. Tjänstemännens bedömningar grundar sig också i grundläggande värderingar, vilket också måste bemötas.

Då ett beslut om personlig assistans fattas måste ersättningen motsvara en nivå så att den enskilde kan klara av sin livssituation. Ingen skall behöva lita till kompletterande insatser i form av frivilliga anhöriga eller tvingas till en annan stödform.

Som assistansanordnare ser vi naturligtvis stora problem både att tillgodose våra kunders behov med beslut som ger punktinsatser under dygnet, vilket är det största problemet, men också de omöjliga arbetsvillkor som vi skall försöka rekrytera assistenter till.

Ett fritt liv kan innebära aktiviteter och behov som kan preciseras dygnet runt, men det är stor risk att många människor inte kommer att kunna uttrycka sig på ett sådant sätt att de kommer att få de timmar som de behöver. Den som har förmåga att brodera ut sina aktiviteter kommer att få stödet, men andra som inte är lika kunniga i regelverket kommer inte få den hjälp de behöver för att kunna välja personlig assistans. Assistansanordnarna, våra medlemmar och kunder har klart uppfattat detta hot.

Förändring av beräkning av grundläggande behov

Utredningen föreslår omfattande ingrepp i sättet att beräkna de grundläggande behoven. Hjälp att kommunicera med andra skall ändras till hjälp att kommunicera med andra personer. Behovet av hjälp skall vara förutsägbart och kunna beräknas. Det skall vara fråga om personlig hjälp som överhuvudtaget skall göra kommunikation med andra än personliga assistenter möjligt. Därutöver föreslår man att det femte grundläggande behovet som förutsätter annan ingående kunskap om personen helt skall tas bort.

Problem

Utredarna skriver själva att de som skulle beröras av den ändrade beräkningen av grundläggande behov kan komma att få mindre omfattande stöd och att andra kanske får flera olika stödformer. Sådana konsekvenser motverkar själva grunden för assistansreformen. Vi tror inte att de s.k. skydds- eller begränsningsåtgärder för personer med psykiska funktionsnedsättningar som kommittén menar utgör kärnan i det femte grundläggande behovet är särskilt vanligt förekommande. Däremot är det enligt vår erfarenhet framför allt kvalificerat stöd på grund av intellektuella funktionsnedsättningar, kognitiva svårigheter, stöd för andning, vid epilepsianfall och liknande som ligger till grund för bedömning under denna punkt.

Tillsammans med förändringen av hur man ser på behovet av kommunikation kommer många som i dag har rätt till personlig assistans att förlora den rätten.

Enkätresultat

Kommunikationen är en väsentlig del i att överhuvudtaget få en fungerande tillvaro och det måste fortsättningsvis bedömas som ett av de viktigaste grundläggande behoven att få tillgodosedda.

Det femte och grundläggande behovet måste också finnas kvar. Av de 80 procent som inte stöder förslaget uppger 70 procent att förslaget kommer att påverka dem negativt.

Många kommenterar även detta förslag.

En person tycker:

Att inte få inräkna "behov av hjälp som förutsätter ingående kunskap om personen med funktionsnedsättning" visar en häpnadsväckande brist på inlevelseförmåga och förståelse för personer med ovanliga/svåra funktionsnedsättningar. Dessa personer riskerar att få ett allvarligt försämrat vardagsliv. Allvarliga risker för grav kränkning!!

En annan person uttrycker:

Att man tog hänsyn till att en person med stora koncentrationsproblem inte äter, fast den kan äta själv, En assistent måste hela tiden "putta på" eller t.o.m. mata den funktionshindrade annars svälter den ihjäl, samt att en funktionshindrad hela tiden behöver hjälp med tillsynen vid ätning annars stoppar den in så stora bitar i munnen att den kvävs.

Assistansanordnarna anser

Bedömningen av de grundläggande behoven skall kvarstå i sin nuvarande form.

Oro och stress för personer med intellektuella funktionsnedsättningar kan kanske i vissa fall leda fram till behov av skydds- och begränsningsåtgärder, men här gäller samma lagstiftning som för andra medborgare i Sverige. Vi ska i stället arbeta med kraft mot att sådana insatser skall förekomma inom LSS-insatser genom att både personer med intellektuella och andra funktionsnedsättningar skall få ett bättre och mer utvecklat individuellt stöd för att minimera de skydds- och begränsningsåtgärder som idag förekommer.

Ofta rör det sig snarare om kvalificerad hjälp att tolka intryck, orientera sig i tillvaron, förutse konsekvenser av sitt handlande och överhuvudtaget nå en begriplig struktur i vardagslivet. Sådant stöd ges med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och förebygger samtidigt behovet av begränsningsåtgärder.

Personlig service i boende och borttagande av den personliga assistansen enligt LSS

Utredningen föreslår att den kommunala insatsen personlig assistans tas bort och istället vill man införa personlig service i boende. Förslaget innebär att det nuvarande golvet för rätten till statlig assistanssättning vid mer än 20 timmars grundläggande behov per vecka kommer att gälla generellt för rätten till personlig assistans.

Problem

Många som idag har personlig assistans kommer att förlora den rätten om det nya sättet att bedöma grundläggande behov skulle bli verklighet. Golvet skall enligt utredningen underlätta för assistansanordnare att erbjuda en god service och markera att det är personer med de allra största hjälp- och servicebehoven som skall ha rätt till insatsen personlig assistans. Att inte längre få tillgång till personlig assistans enligt LSS eller LASS skulle av allt som framkommer i förslaget leda till en rejäl inskränkning och försämring för de personer som är berörda. Många med de största hjälp- och service behoven kommer att drabbas.

En jämförelse med hemtjänstens höga timkostnader visar att stora resurser läggs på att planera personalens arbetstider så att varje personal skall kunna ge ett stort antal människor stöd korta stunder. Reskostnader, planeringskostnader och övriga overheadkostnader uppstår som inte finns i ett personligt anpassat stöd. Kvalitetsskillnaden mellan hemtjänst och personlig

assistans är naturligtvis betydande. Personlig service skall inte vara hemtjänst, men insatsen kommer att drabbas av likartade ekonomiska förutsättningar.

Dessutom skulle de som får det nya stödet mötas av olika möjligheter att välja anordnare beroende på om de bor i en kommun som tillämpar Lagen om valfrihetssystem (LOV) eller Lagen om offentlig upphandling (LOU).

Enkätresultat

72 procent är entydigt negativa till förslaget. 20 procent vet inte vad de tycker. 39 procent uppfattar att de personligen skulle drabbas negativt. I de fria kommentarerna är det tydligt att man tror att förslaget skulle innebära en tillbakagång till ett stöd som liknar hemtjänstens.

En annan viktig aspekt lyfts fram av en svarande:

Att ta bort personlig assistans för dem med under 20 tim grundläggande behov kommer att öka arbetslösheten och utanförskapet i denna grupp. Många kommer att bli förtidspensionerade eftersom den inte kan arbeta eller studera utan personlig assistans.

Assistansanordnarna anser

Genom detta förslag kan statens kostnader för personlig assistans minskas, men inte kostnaden för stöd till personer med omfattande funktionsnedsättningar i sin helhet. Människor som idag har rätt till personlig assistans skulle få en avsevärd försämring av sitt stöd.

Den som beviljas en annan LSS-insats än personlig assistans har inte någon generell rätt att bestämma över utförandet. Om kommitténs förslag genomförs så menar vi att kravet på självbestämmande och inflytande över hur den personliga servicen skall förläggas, vilka som skall anställas och vem som skall anordna tydligt måste fastställas i lagen. Inte heller kan insatsen begränsas till 40 timmar om det skall kunna betraktas som ett alternativ till det stöd som finns idag.

Personer över 21 år med endast grundläggande behov

LSS-kommittén föreslår att den som är över 21 år endast skall kunna beviljas personlig assistans om man har både grundläggande behov och behov av personlig assistans i samband med aktiviteter.

Problem

Förslaget är väldigt svårt att förstå. Vi uppfattar att det grundar sig på en missuppfattning att det finns personer som ”vårdas” i hemmen med hjälp av personlig assistans utan intressen eller förmåga att uppleva kvalitén i stödet. Verkligheten ser inte ut så. Alla som har personlig assistans skall ha möjlighet att utveckla sina intressen om det så är att få pastöriserad mat som smakar bra eller att välja vilken radiokanal man skall lyssna på, eller ta en promenad när man vill. Genom personlig assistans får personer med funktionsnedsättningar stöd och möjlighet att utveckla sina intressen på ett sätt som många kanske trott skulle vara omöjligt direkt efter att man fått en hjärnskada eller på annat sätt fått en funktionsnedsättning.

Enkätresultat

88 procent av de svarande är emot förslaget. I de fria kommentarerna är det tydligt att man inte förstår hur det är tänkt. Man frågar sig vilken människosyn som ligger bakom förslaget. Humanismens ”alla lika värde” efterlyses. Så här säger en person:

Hur har de tänkt sig att de som har totalt behov för sina grundläggande behov ska klara sig utan assistans! Bättre kontroll av assistansanordnare – ej företag som drivs i vinstintresse.

Assistansanordnarna anser

Personlig assistans är för många en förutsättning till delaktighet och självbestämmande även om man får kämpa för att uppnå detta. Om förslaget blir verklighet kommer det inte bara att drabba enskilda personer utan riskerar att påverka attityder till personer med funktionsnedsättningar och legitimera ytterligare diskriminering. Detta förslag motiveras inte av en beräknad besparing utan är endast uttryck för en ideologisk inställning till vem som bör ha rätt till personlig assistans. Vi anser att detta förslag inte ska införas.

Personlig assistans under sjukhusvistelse

LSS-kommittén föreslår att de personer som har särskilda skäl fortsättningsvis skulle ha rätt att behålla den personliga assistansen ytterligare upp till 6 månader vid en sjukhusvistelse. Förslaget innebär att perioden skulle kunna förlängas och man vill även att regeringen skall titta på hur reglerna om särskilda skäl tillämpas av försäkringskassorna och om det finns anledning att se över dessa skäl.

Problemet

Det finns ett antal problem i sammanhanget. Behovet av personlig assistans upphör inte i samband med sjukhusvistelse. Många som idag inte har de särskilda skäl som krävs är mycket rädda för att hamna på sjukhus. Personlig assistans är inte den sjukvård som man kan få på sjukhus, lika lite som sjukhusvård är personlig assistans. Utöver assistansanvändarens behov av assistansen brottas vi med problem kring assistenternas arbetsvillkor. Att arbeta under hotet att när som helst behöva avsluta sin anställning till följd av brukarens sjukdom skapar en otrygghet som försvårar rekrytering och hotar kontinuiteten i assistansen. Den största otryggheten finns naturligtvis hos den assistansberättigade som riskerar att bli utan assistans på sjukhus.

Frågan aktualiseras även i och med Försäkringskassans nya tolkning av § 6 i Förordningen om assistansersättning av vad som ska jämföras med lämnad assistans.

Uppsägningskostnader vid dödsfall och sjukhusvistelse anses, med undantag för egna arbetsgivare, inte längre berättiga till assistansersättning.

Enkätresultat

I enkäten ställer sig 59 procent positiva till kommitténs förslag – att den som har särskilda skäl skall få behålla sin assistans under längre tid, men då vi frågar om man skall få rätt till assistans vid sjukhusvistelse utan precisering är 96 procent positiva. Detta resultat tyder på att det finns många utan särskilda skäl som har behov av att ha assistansen vid sjukhusvistelse.

Även denna fråga har starkt engagerat de som besvarat vår enkät. Så här formulerar sig en person:

Man måste kunna ha med sig sina assistenter på sjukhus, De känner en och vet ens behov, sjukhuspersonal har svårt att hinna med och förstår inte alltid ens behov. Det är lika viktigt att känna

sig trygg på sjukhus som hemma med att man får den hjälp man behöver och kan koncentrera sig på att bli bättre!!

Assistansanordnarna anser

Vi anser att den föreslagna regleringen är positiv, men inte tillräcklig. Alla som vill och behöver bör kunna behålla sin personliga assistans i samband med sjukhusvistelse. Så kan vi framförallt höja kvalitén, kontinuiteten och tryggheten i assistansen, men också få en bättre arbetsmarknad med bättre arbetsvillkor för de anställda. Ökad trygghet under sjukhusvistelsen kortar också vårdtider och minskar sjukhuskostnader.

Den nuvarande tolkningen av § 6 Förordningen om assistansersättning är diskriminerande och omöjliggör förutsättningarna att driva assistans i en mindre verksamhet då uppsägningskostnader vid dödsfall och sjukhusvistelse kan uppgå till 100 000-tals kronor som den assistansberättigade/anordnaren inte får ersättning för. Det finns också risk för återverkningar för de personliga assistenterna i form av försämrade anställningsvillkor med kortare uppsägningstider, vilket skulle innebära en oönskad tillbakagång för utvecklingen av yrkets status. Assistansanordnarna ser att frågan bör behandlas omgående och separat från slutbetänkandet eftersom det finns möjlighet att korrigera problemet direkt i förordningen och att det är angeläget att så sker.

Sjuklöner

Kommittén föreslår i sitt betänkande att assistansanordnarna skall överta kostnaderna för sjukvikarie i utbyte mot en kompensation om 0,7 procent av lönekostnaden i genomsnitt.

Problemet

Den lagstiftning som reglerar rätten till assistansersättning måste vara konkurrensneutral i förhållande till olika anordnare. Förslaget i sin nuvarande form kommer att gynna stora företag och kommuner som kan sprida risken för stora sjuklönekostnader på många assistansanvändare. Dessutom finns det i detta förslag ingen kompensation för de tre karensdagar som finns i Försäkringskassans småföretagarförsäkring. Därmed har små företag ingen möjlighet att skydda sig för dessa kostnader och riskerar att helt slås ut från marknaden. Personlig assistans är annorlunda i jämförelse med andra verksamheter och företag där man faktiskt kan klara sig utan vikarier. En personlig assistent måste alltid ersättas. Ingen kollega kan kortsiktigt hålla ställningarna eller låta arbetsuppgifter bero tills den ordinarie assistenten är tillbaka. En vikariekostnad uppstår vid varje sjukfall. Arbetsmarknaden för personliga assistenter riskerar att bli väldigt hård då arbetsgivare kommer att tvingas att alltmer kontrollera personers sjukhistoria.

Enkätresultat

Nära hälften vet inte vad de tycker i denna fråga, men de som kommenterar förslaget tror inte att förslaget kommer att fungera. De ser problemet att få ersättningen att räcka samt de följer som kommer av detta.

Lösning

Vi tycker att det är rätt tänkt att företag som anordnar personlig assistans som alla andra skall arbeta långsiktigt för att undvika ohälsa för sina anställda. Genom det ekonomiska ansvaret för sjuklönekostnader ökar incitamenten för arbetsgivarna att arbeta med detta. För att det skall bli möjligt måste sjuklönekostnaderna kompenseras så att de reella kostnader som man idag har för sjuklöner (1,5-2 procent) täcks. Seriösa assistansanordnare kan då slippa en

omfattande sjuklönefakturerering och istället få konkurrensfördelar genom att agera på ett ansvarsfullt sätt gentemot sina anställda.

Det gäller att man hittar en modell eller alternativa lösningar som gör det möjligt för både stora och små företag, organisationer och enskilda att kunna vara assistansanordnare. I detta skulle det kunna ingå en översyn av den försäkring som Försäkringskassan erbjuder för att bättre kunna tillgodose assistansanordnares behov.

Schablonen

Kommittén föreslår att schablonen för assistansersättningen skall vara differentierad. En schablon för assistansbehov under tid som berättigar till ob-ersättning och en schablon för tid som ej berättigar till ob-ersättning. Försäkringskassans beslut skall baseras på när stödbehovet finns och utbetalning av respektive schablon skall ske utifrån hur behovet har beräknats med kravet att ob-ersättning utgår för de timmar som beviljas med den högre schablonen. Den som inte sköter detta skall vid en kontroll bli återbetalningsskyldig och utredas för bidragsbrott.

Problem

Problemet med denna konstruktion är att den kan drabba personer som inte i förväg blivit beviljad tillräckligt många timmar med den högre ersättningen. Konsekvensen kan bli att man blir tvungen att gå och lägga sig trots att man vill vara vaken, eftersom assistansersättningen inte skulle räcka till att betala ersättning till assistenten för att fortsätta arbeta.

Enkätresultat

I denna fråga stöder 32 procent förslaget, 29 procent är emot och resten vet inte. Denna uppdelning tyder troligtvis på att förslagets innebörd är otydlig för många. I kommentarer befarar man att administrationskostnader kommer att öka.

Assistansanordnarna anser

Assistansanordnarna ställer sig positiva till att man försöker komma till rätta med de svårigheter som har drabbat personer med höga ob-kostnader. Färre personer kommer nu att behöva ansöka om utökad ersättning. Vi stöder förslaget om man hittar en acceptabel lösning som tar hänsyn till att människors behov inte alltid kan beräknas i förväg.

Problemet med att tillgodose alla behov av assistans under ob-tid, inte bara de som förutses långt i förväg, skulle lösas om Försäkringskassan skulle kunna fatta snabba tillfälliga beslut. Den assistansberättigade skulle då ansöka i förväg om behov ser ut att uppstå. Vid vissa tillfällen borde det även vara möjligt med en justering av ersättningen i efterhand.

Anordnarnas ansvar för kvalitet och förslag om tillstånd och tillsyn

Kommittén föreslår att kriterier för kvalitet skall utformas och vilka krav som skall regleras i avtal. Reglerna och den enhetliga lagstiftning som föreslås syftar också till att lägga ett större ansvar på de enskilda assistansanordnarna för att undvika att människor far illa eller blir utnyttjade. På dessa kriterier skall regler om tillstånd och tillsyn baseras.

Problem

Inget tyder enligt utredningen på omfattande kvalitetsbrister, men trots detta menar man att en betydligt aktivare roll måste intas av staten. Samtidigt som man tillstår att bristen på detaljreglering har gett personlig assistans en stark och positiv utveckling, så vill man minska denna frihet även om man fortsatt också vill betona den enskildes inflytande. Vi kan konstatera att det finns en ambivalent inställning till vad som främjar utveckling av kvalitet i personlig assistans. Vi vill betona den enskildes fortsatta möjligheter att flexibelt kunna utveckla assistansen utifrån sina egna förutsättningar.

En omfattande diskussion förs i kvalitetsavsnittet om föräldrar som personliga assistenter. Det finns en oro för att dessa inte på samma sätt som andra assistenter kan stötta växande och frigörelse. Man befarar att barn kan bli alltför beroende av sina föräldrar. Vi ser den största risken med utredningens förslag i att barn och blivande vuxna inte kommer att kunna få personlig assistans i den utsträckning som möjliggör frigörelse i den takt man önskar, eller kanske inte alls.

Enkätresultat

I vår enkät svarar 66 procent att man stöder förslaget om tillsyn med inspektioner och det finns en hel del kommentarer till att man är positiv till tillsyn för att man skall komma åt oseriösa assistansanordnare. Andra återigen befarar att tillsynen kommer att innebära en fara för den personliga integriteten. Då kan det låta så här:

För mig kommer det att kännas som att mer eller mindre tillhöra polisregistret.

En annan ser det positiva i förslaget:

Anser att fler och utförligare inspektioner/kontroller av olika assistansanordnare och egna arbetsgivare skulle kunna ersätta de förslag som innebär försämringar.

Assistansanordnarna anser

Regler om tillstånd och tillsyn är positivt om tillsynen kan genomföras utan att hota den enskildes personliga integritet. Tillsynen ska främst rikta sig mot att assistansanordnare har en seriös verksamhet som bedrivs utifrån gällande regler och LSS målsättning.

Vi ser väldigt positivt på att utredningen stöder arbetet att skapa en personlig arbetsledning som stöd för den enskilde i assistansen, men också som ett sätt att förbättra arbetsmiljön för personliga assistenter.

Det måste ställas samma krav på föräldrar som andra personliga assistenter i fråga om rättigheter och skyldigheter i förhållande till brukare och arbetsgivare. Utbildning och information som kommer andra assistenter till del har föräldrar ofta samma nytta av.

Rätt till hjälpmedel och dubbelassistans

Utredningen föreslår att man innan dubbelassistans beviljas skall ha prövat möjligheten att tillgodose behoven via hjälpmedel.

Problem

Människor kan komma att uppleva att deras personliga integritet kränks och förslaget är ställt utifrån det felaktiga perspektivet att människor önskar mer personlig assistans än de behöver.

Enkätresultat

20 procent av de svarande i vår enkät stöder förslaget. 65 procent gör det inte. Många som har dubbelassistans vet att deras behov inte kan tillgodoses via hjälpmedel och kan därmed vara negativa till att behöva bevisa något som är självklart och det kan vara så att man upplever förslaget som en integritetskränkning.

Många har också upplevt svårigheterna att få tillgång till de hjälpmedel som man behöver. 96 procent av dem som har besvarat vår enkät är positiva till Assistansanordnarnas förslag att göra hjälpmedel till en individuell rättighet.

Assistansanordnarna anser

Denna fråga skulle kunna hanteras på ett mer konstruktivt sätt. Den enskildes möjligheter att få information och tillgång till hjälpmedel bör stärkas. Genom att erbjuda den assistansberättigade bättre kunskap om möjliga hjälpmedel skulle den enskilde på eget initiativ kunna ta ställning till om det skulle vara möjligt att minska behovet av personlig assistans till förmån för andra hjälpmedel.

Slutsatser

LSS-kommitténs övergripande uppgift har varit att dämpa kostnadsutvecklingen, samtidigt som ambitionen med LSS och LASS skall ligga fast.

Utredningsarbetet har syftat till att hitta ett bättre sätt att använda våra gemensamma samhällsresurser att tillgodose personer med funktionsnedsättnings behov av stöd och service. Att omfördela resurserna så att en avsevärd försämring av livskvaliteten för personer med funktionsnedsättningar uppstår känns som en otidsenlig konsekvens mot bakgrund av Sverige som ett föregångsland i fråga om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. En sådan utveckling skulle även bidra till en tillbakagång på jämställdhetsområdet.

Personer med omfattande behov, kanske framförallt personer med autism eller andra intellektuella funktionsnedsättningar, kommer att drabbas av de ökade kraven för rätt till personlig assistans och därmed bli beroende av anhörigas obetalda insatser och förlora sin självständighet. Oavsett om man får rätt till personlig service eller ej. Anhöriga (erfarenheten säger att det framförallt är kvinnor) kommer att få minskade möjligheter att förvärvsarbeta och därigenom skapa negativa samhällsekonomiska konsekvenser i form av minskade skatteintäkter och risk för ohälsa till följd av överbelastning.

Vi vill också betona att Socialstyrelsen i sin rapport: *Personlig assistans enligt LASS ur ett samhällsekonomiskt perspektiv*, slog fast att personlig assistans har varit och är en kostnadseffektiv insats. Att den infördes har bland annat medfört att fler anhöriga arbetar med lön istället för att arbeta trots sjukskrivning eller officiell arbetslöshet. LSS-kommitténs betänkande motsäger inte detta, men man anser att dessa vinster är kopplade till bristen på andra insatser som skulle kunna ge lägre kostnader med samma kvalitet. Vi tror inte det.

Det kan tänkas att det blir en tuff utmaning för kommunerna att ansvara för insatser till de personer som idag har personlig assistans enligt LSS. De måste ha en organisation som kan möta de behov som uppstår den dag en sådan lagstiftning träder i kraft. Redan idag flaggar flera kommuner för att organisera arbetsgrupper för personliga assistenter vilket anses göra assistansen mer professionell. Vi vill gärna uppmärksamma Socialdepartementet på att kommunerna på detta sätt gör om personlig assistans till en statligt finansierad hemtjänst utan något som helst lagligt stöd för detta. Vi som assistansanordnare varken vill eller kan konkurrera med kommunerna i detta, men följderna blir helt klart en minskad valfrihet för den enskilde. Både inom dagens ramar, men än mer om de nya förslagen blir verklighet.

Slutligen vill vi redovisa resultaten av svaren på de tre förslag som vi gett utöver de förslag som presenteras i betänkandet:

1. 84 procent vill att vi skall behålla personlig assistans för dem som idag har beslut fattade enligt LSS, samt öppna för andra personer i behov av stöd, istället för att införa insatsen personlig service.
2. 96 procent anser att hjälpmedel borde vara en rättighet enligt LSS.
3. 96 procent anser att man borde få ha sina assistenter vid sjukhusvistelse utan restriktioner.

Citat av Assistansberättigad:

Urholka inte LSS! För mig och många andra har LSS gett oss möjlighet att leva som andra Jag tycker att vi ska jobba framåt för att vara likaberättigade, inte ta ifrån oss några rättigheter. Vi har en bit kvar. Framförallt för att bli jämställda.

(Så tycker de assistansberättigade om LSS-kommitténs betänkande)

Cecilia Blanck,
VD Brukarkooperativet JAG, ordförande i Assistansanordnarna

Anders Westgerd,
VD GIL, 1:e vice ordförande i Assistansanordnarna

Hanna Kauppi,
VD Särnmark Assistans, 2:e vice ordförande i Assistansanordnarna

Jan Seljemo,
VD STIL, kassör i Assistansanordnarna

Lena Johansson,
VD NÄRA, styrelseledamot Assistansanordnarna

Bilaga

Så tycker assistansanvändarna om LSS-kommitténs betänkande.
(Rapport genomförd av HANDU)